

GUOVDDÁŠBELLODAT SENERPARTIET

www.senterpartiet.no/sametinget

GUOVDDÁŠBELLODAT

SENTERPARTIET

2021-25

Samer som folk er like mangfoldige og unike som alle andre, og i vårt arbeid er det en selvfølge å ivareta alle samer. Oppvekst, bosted, yrke, språk, kjønnsidentitet eller levesett skal ikke ha betydning i forhold til det å kunne ivareta og stå i sin samiske identitet.

Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:

- Sikre godt samhold og samarbeid mellom samer på tvers av landegrensene. Vi lever i fire ulike land, med felles kultur, språk og tilhørighet.
- Ta vare på natur og miljø ved fornuftig bruk og forvalte naturressursene ansvarlig.
- Ta vare på og synliggjøre vår historie og kulturarv.
- Styrke og videreutvikle Sametingets virksomhet og omdømme som et folkevalgte organ med både lokalt, nasjonalt og internasjonalt urfolksfokus.
- Sikre at Sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid tas på alvor og prioriteres.

SAMISKE MØTEPLASSER NÆR FOLK

For å leve i og ta vare på kultur, språk og tradisjoner trenger vi flere samiske møteplasser.

Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:

- Skape flere nøytrale samiske møteplasser og kulturarenaer nær folk i hele landet.
- Styrke samiske kulturnæringer.
- Synliggjøre det samiske i bybildet og i det offentlige rom.
- Etablere flere språksentre og duodjevisttit

SPRÅKOPPLÆRING

Med språk er du hjemme overalt (De Waal). Samiske språk er sterkt truede, og vi trenger flere språkbrukere. Barns språklæring er nøkkelen til revitalisering av samiske språk.

Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:

- Sikre en god og tilpasset samiskundervisning for alle, i barnehage, grunnskole, videregående og høyskole
- Styrke læremiddelproduksjonen, spesielt i forhold til digitale undervisningsressurser og språkbad
- Øke rekrutteringen av samiske lærere og barnehagepersonell
- Gi samisk språk og kultur en større plass i læreplaner
- Etablere nettverk for foreldre og tilbud om språkopplæring for alle
- Arbeide for ressursentre for språk og kultur rundt større byer

BARN OG UNGE

Barna er vår fremtid og vi vil legge til rette for spennende og meningsfylte liv, med identitetsskapende tilbud.

Vi vil ha fokus på en trygg oppvekst og tiltak som styrker familiene. Familieverntiltak forebygger rusmisbruk og vold i nære relasjoner.

Ungdom trenger lavterskeltilbud der de kan få hjelp, og det må satses på tverrfaglige team som kan møte ungdom på deres arenaer. Tiltak for forebygging og behandling av psykiske problemer og rusmisbruk må i større grad tilpasses samisk ungdom og deres levesett.

Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:

- Skape åpenhet om psykisk helse og flere lavterskel-tilbud med samisk kulturkompetanse
- Sørge for internett til alle og utvikle mere digitale verktøy på samisk
- Satse på ungdomsklubber og fritidstilbud i nærmiljøet, som motocross- og idrettsfasiliteter, skytebaner og dataspill/e-sport
- Stimulere til samiske versjoner av kjente og populære apper/spill

LIKEVERDIGE HELSE- OG OMSORGSTJENESTER

Guovddášbellodat/Senterpartiet vil arbeide for likeverdige helse- og omsorgstjenester for den samiske befolkningen.

Økt kunnskap om samisk språk og kultur må gis helsepersonell i alle ledd. Det må sikres forsvarlige tolketjenester i helsesektoren.

Eldreomsorg skal bygge på ivaretagelse av den enkeltes språk, hverdag, identitet og historie.

Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:

- Styrke eldreomsorgen med aktiviteter og mat brukerne kjenner seg igjen i
- Ha bedre koordinering av tilbudet til demente og pårørende, og demensvennlige samfunn
- Styrke tilbud om hjelpetelefoner for samiskspråklige

POLITI OG DOMSTOL

Guovddášbellodat/Senterpartiet vil sikre at den samiske dimensjonen ivaretas i politi og domstolene. Samisk rettsforståelse og rettskilder må anerkjennes.

Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:

- Endre vernetingsreglene slik at alle samer kan få mulighet til å få sine saker ført for en samisk domstol
- Stille krav om en kompetanseheving om samiske forhold i politiet
- Ha lokalt politi med lokal- og språkkunnskap for å styrke det forebyggende arbeidet.
- Tilrettelegge for simultantolkning i alle rettsaler

NATUR OG MILJØ

Vi er opptatt av å bevare naturen til kommende generasjoner. Det må satses på sirkulærøkonomi og bærekraftig bruk om vi skal klare dette.

Fornuftig bruk av naturen er det beste vern. Det er viktig at vernebestemmelser er forankret på lokalkunnskap og på en måte som ivaretar tradisjonell bruk.

Viktige naturområder bygges nå ned for å produsere energi og mineraler. Gruver, vindkraft, kraftlinjer og dumping av avfall i matfatet vårt kalles «grønn» utvikling.

Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:

- Er imot utbygging av vindkraft på land og i kystnære områder med samiske næringer
- Er imot oljeutvinning i viktige gyteområder for skrei og torsk
- Støtter ikke gruveindustrien der den skader samiske næringer
- Vil vektlegge samisk erfaringsbasert kunnskap i mye større grad innen naturforvaltning
- Vil stimulere til forskning på oppdrettsnæringens konsekvenser for sjøsamiske områder
- Sikre at samiske jakt- og fisketradisjoner ikke hindres av vernebestemmelser

PRIMÆRNÆRINGSFAMILIEN

Guovddášbellodat/Senterpartiet arbeider for å styrke primærnæringene. Vi står på for trygg og god matproduksjon, arbeidsplasser, bosetting og kulturformidling.

Bedre velferdsordninger vil sikre rekruttering og trygt arbeidsmiljø. Samvirkeprinsippet sikrer jordbruk i hele Sápmi.

Primærnæringene bærer samisk kultur, språk og tradisjoner, og har potensiale og vilje for nyskaping og utvikling.

Kystfisket og tilgang på råstoff er viktig i sjøsamiske områder. Vi støtter videreføring av Verdde-kulturen, samholdet mellom flyttsamer og fastboende.

Kvinner og ungdom må sikres deltakelse og næringsgrunnlag, og bedre samarbeid mellom skole og næringene.

Skadefelling av rovvilt må skje raskere, og vi vil ha uttak av ørn som forebyggende tiltak i kalvingsland. Vi krever at rovviltpolitikken endres i tråd med internasjonale forpliktelser, og at ulvesonen ikke utvides mot sørsamiske reinbeiteområder.

Guovddášbellodat/Senterpartiet er imot utbygging av vindkraft, gruveindustri, oppdrett og annen industri som fortrenger primærnæringene.

Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:

REINDRIFT

- Sikre reinbeitedistriktene tilstrekkelige ressurser og støtte arbeidet med vern av beitearealer
- Sikre fremtida for samisk reindrift i Trollheimen
- Tilrettelegge for at reineiere enklere kan nyttiggjøre seg av egne råvarer og biprodukter
- Ha bedre beredskap for klimaskapte beitekriser

JORDBRUK

- Ivareta innmark og utmark som matjord og beiteland
- Sikre fremtidig samisk jordbruk, med tilskudd til investeringer og bedre tilpassede støtteordninger, også i et kulturelt perspektiv.
- Støtte kombinasjonsbruk der eksempelvis jordbruk drives sammen med fiske, reiseliv eller duodji.
- Slakterier og meieri må være lokalisert lokalt slik at dyrevelferd ivaretas.

FISKERI OG DEN SJØSAMISKE KULTUREN

- Sikre og synliggjøre den sjøsamiske kulturen
- Bygge opp reiseliv med sjøsamiske mattradisjoner og opplevelser i kombinasjon med fiske
- Styrke fjord- og kystfiskeflåten som en forutsetning for bosetting i sjøsamiske områder
- Sikre lokale mottak og mere fisk på land.
- Utrede urfolksrett til fangst av hval, kobbe og sel

MEAHČÁSTEAPMI OG ELVESAMISK KULTUR

- Arbeide for økt anerkjennelse av samisk utmarksbruk og ivaretagelse av dette i lovverk
- Videreføre og bevare språk- og kulturkunnskapsbasert utmarksbruk, høsting og levesett
- Ivareta samiske jakt- og fisketradisjoner
- Støtte utvikling av næring basert på lokale naturprodukter

LOKAL FORVALTNING

Ønsket om mer lokal forvaltning av land og vann er sterkt. Det er et massivt press på arealer i samiske områder, og behov for endringer som sikrer bedre ivaretagelse av samiske interesser og rettigheter. Guovddášbellodat/Senterpartiet er for lokal forvaltning. Framtidig arealforvaltning skal bygge på statens folkerettslige forpliktelser overfor samene, og det må ivaretas ved endringer, som f.eks innføring av fjelloven, verneområder og i lovverk for industrietablering. Statens forpliktelser må ikke forvitre ved innføring av nye forvaltningsledd. I motsatt fall kan samiske rettigheter bli usynliggjort.

BEVARING OG FORMIDLING AV VÅR KULTURARV

Samiske museer og kultursenter trenger et løft. Museene mangler ressurser og lokaliteter.

Fartøy- og bygningsvern ivaretar tradisjonsbærende håndverk, og samiske båtbyggertradisjoner og gammekulturen må videreføres. Joddu-satsingen for elvesamisk kultur må nå realiseres.

Duodji er en bærebjelke for kultur og viktig for lokal identitet, og skal utvikles både som kultur og næring.

Skolte-, ume- og pitesamisk språk og kultur trenger særskilte tiltak for å vitaliseres og anerkjennes.

Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:

- Styrke samiske museer og satse på museenes formidlingsoppgaver
- Synliggjøre den sjø-og elvesamiske kulturen
- Bygge ut kapasiteten ved museer slik at Bååstede-satsing lykkes.
- Støtte etablering av fartøy- og bygningsvernssenter

SAMISK KUNST, KULTURFORMIDLING OG MEDIA

Samiske kunstnere er i verdensklasse og høster stor anerkjennelse. Kunst og kultur er et folks identitet, og gir positive opplevelser og berører mennesker på en helt spesiell måte. Også som politisk uttrykk har kunst og kultur vært viktig i vår historie. Vi ønsker gode kulturtilbud til alle, nær folk.

Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:

- Støtte og utvikle et levende og mangfoldig samisk kulturliv
- Øke støtte til samisk film- og medieproduksjon
- Støtte samiske idrettslag og barneteater
- Støtte samiske kunstnere, i form av nettverksbygging, kompetanseheving og kunststipend
- Støtte institusjoner for kunst og kultur og etablering av Samisk kunstmuseum

VALGKRETS 1- NUORTA/ØSTRE

Elisabeth Erke, Polmak, pedagog og museumsleder. Brenner for skolen og bevaring av historie, tradisjoner og elvesamisk kultur, og god samisk språkopplæring.

Cecilie Hansen, Pasvik, bonde og Bedriftshelsetjenesten. Opptatt av det mangfoldige Sápmi, friluftsliv og primærnæringsfamilien. Alle samer skal ha trygghet til å stå i sin egen identitet.

Elisabeth Erke

Cecilie Hansen

VALGKRETS 2 ÁVJOVÁRRI

Hans Ole Eira, Máze, reineier. Engasjerer seg for reindrift, duodji, joik og kulturminner. Jobber for bedre vilkår for alle de samiske næringene.

Kirsten Inger Anti, Karasjok, postarbeider. Sterkt engasjert i idrett for unge, og eldreomsorg som ivaretar eldre og pårørende. Økt fokus på duodji og unges psykiske helse.

Hans Ole Eira

Kirsten Inger Anti

VALGKRETS 3 DAVVI/NORDRE

Tor Mikkola, Nordkapp, fisker. Mener naturressursene er grunnlaget for bosetting i de samiske områdene. Nærhet til ressursene skal gi rett til å høste dem også i framtida. Viktig med samiske møteplasser.

Anne Martine Brox-Antonsen, Skjervøy, barn- og ungdomsarbeider, liker turer og jakt. Vil gjøre nord og distriktene attraktivt for ungdom. Bedre samiskopplæring i skolen. Sitter i Senterungdommenes sentralstyre.

Tor Mikkola

Anne Martine Brox-Antonsen

VALGKRETS 4 GÁISI

Svein Leiros, Kåfjord, leder SP Samepolitisk råd, og brenner for kultur og frivillighet. Svein er opptatt av sjøsamisk kultur og næringsliv. Duodji, historie og Verdde-kulturen må bevares. I Gaisi har vi gått fra å være "skilt-skyttera" til stolte sjøsamer.

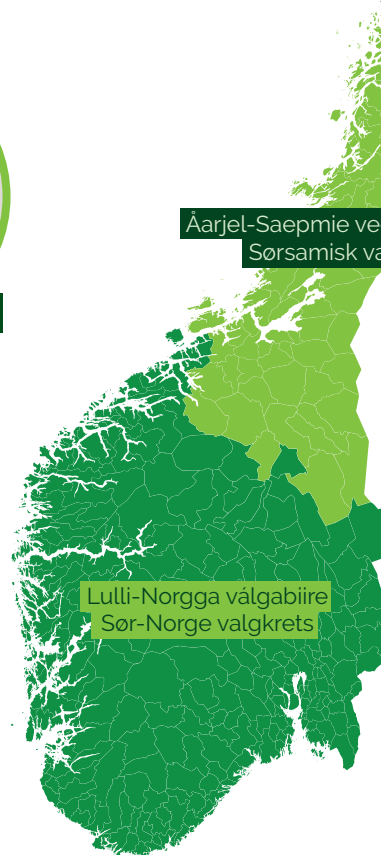
Olaug Hanssen, Tromsø, adjunkt og logoped. Engasjerer seg for fiskeri og landbruk, og oppvekst- og helse. Samisk identitet må bygges gjennom konkrete tiltak, som et samisk hus og ungdomsskole i Tromsø. Fordommer og hets må bekjempes

Svein Leiros

Olaug Hanssen

VALGKRETS 5 VEASTTARMEARA/VESTHAVET

Nils Ante Oskal Eira, Lavangen, adjunkt og reineier. Står på for samisk språk. Gode vilkår for opplæring i barnehage og skole, og for foreldre og andre voksne. Dagens rovviltpolitikk truer beitenæringene og må endres.

Ann Guro Hansen, Saltdal, bonde og rådgiver. Spesielt opptatt av beitenæringene og barns rett til god samisk-opplæring uansett hvor de bor. Rovviltforvaltningen skal ha lokal forankring.

Nils Ante Eira

Ann Guro Hansen

VALGKRETS 6 ÅARJEL SAEPMIE/SØR- SAMISK

Annie Tamlag, Røros, Forsvaret. Vil bevare og utvikle tradisjonelle utmarksnæringer, og ivareta den sør-samiske kulturen. Sterk motstander mot utbygging av vindkraft, gruver, linjer og oppdrett som fortrenger samiske næringer.

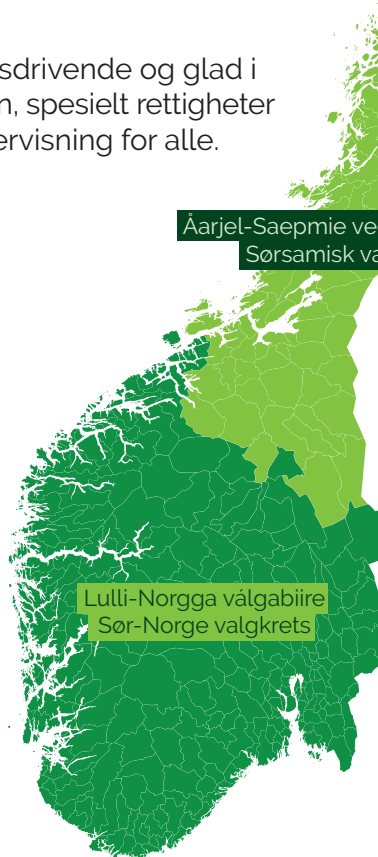
Leif Arne Iversen, Rendalen, selvstendig næringsdrivende og glad i jakt og friluftsliv. Opptatt av sør-samisk reindriften, spesielt rettigheter og rovviltforvaltningen. Kjemper for samiskundervisning for alle.

Annie Tamlag

Leif Arne Iversen

VALGKRETS 7 LULLI-NORGA/SØR-NORGE

Jan Fredrik Eriksen, Asker, flyvert. Engasjert for bedre samiskundervisning i sør, etablering av samiske ressursentre, og språkopplæring også for foreldre. Han krever en ansvarlig forvaltning av naturressurser.

Sophie Erke Blaser, Oslo, samisk barnehage. Ønsker å fremme saker som styrker språkopplæring, fra barnehage til høyere utdanning, rekruttering av samiske lærere, og vil at det samiske skal bli mere synlig i bybildet og i det offentlige rom.

Jan Fredrik Eriksen

Sophie Erke Blaser

Sp *Álbmoga lahka*

Det gode liv leves lokalt

Lagasvuhta - Lahkavuhta - Lihkesvoete - Nærhet

Lese mere? Hele programmet finner du på vår hjemmeside, og følg oss på Facebook nasjonalt og lokalt i din valgkrets.

www.senterpartiet.no/sametinget

